

Az osztrák-magyar államvasút-társaság erdeinek szarvasokkal való betelepítése.

A hazánk délkeleti csúcsát elfoglaló Szemenik-hegység Krassó-Szörénymegyének azon részéhez tartozik, melyben a szab. osztr.-magy. államvasút-társaság 250,000 holdat kitevő birtoka fekszik. E roppant területből körülbelül 150.000 hold, egy majdnem megszakítatlanul kiterjedő, kitünően kezelt erdőséget képez, mely déli irányban Új-Moldovánál egész a Dunáig nyúlik le. A Szemenik a középhegység jellegével bír és legmagasabb csúcsa, a Szemenik, melytől a hegység is nevét nyerte, 1449 méterre emelkedik a tenger színe fölé. A hegységet gazdag bükk, — alacsonyabb részein tölgy — és magasabb helyein a bükk közé beszórt tölvevelűekkel kevert vegyes állományú erdők koronázzák. A Karas, Néva és Berzava folyók e hegyekből erednek, melyeknek egyéb völgyeiben is pisztrángot tápláló számos hegyi patak esörgedez. Nagy kiterjedésénél fogva vannak erdőrészei, melyeket majdnem őserdőknek lehetne nevezni, mert a községektől, városoktól távol esvén, óriási fái közé csak ritkán véved egy-egy ember és ez is csak azért, hogy a vadorzást gyakorolja. Vaddisznó, őz, nyúl, farkas, róka, vadmacska, borz, vidra és a menyétek több faja, szárnyas vadakból a császármadár, az erdei szalonka és a községek közelében a fogoly rendes lakói e hegységnek. Fácánt nem tenyésztenek, a siketfajd pedig nem fordul elő. A vaddisznók között óriási példányok találhatóak és 200 kilós példányok is kerültek már terítékre. A Resiczától alig 2 órányira fekvő Komarnik nevű erdőrészben egy, évekkal ezelőtt farkasokra tartott hajtóvadászaton egy nap alatt 5 farkas és egy vadmacska esett zsákmányul. Medve nem tartózkodik *rendesen* ez erdőkben, de a karánsebesi és a kornyarévai havasokról és Herkulesfürdő vidékéről nagy ritkán eltéved ide egy-egy medve is, melyet azonban csakhamar le is puskáznak. Egy negyed század előtt két medve lövetett a Szemenik-hegységben és pedig egy példány Ferenczfalva, a másik pedig Kuptore község határában. Talán egy századdal visszamenve, az 1889-ik évig szarvast csak akkor látott e vidék, midőn erős tél idején a Duna befagyván, a befagyott Dunán Szerbiából a ma-

gyar oldali erdőkbe váltott át egy-egy példány, ami szigorú tél idején még ma is megtörténik. Az ilyen kóbor szarvasok csak ritkán jutnak vissza a szerb oldalra, mert amint feltűnnek, megindul rájuk a hajsza és rendszeren el is ejtetnek. De kétségtelenül bizonyos, hogy korábbi időben, talán a XVIII. század végéig a szarvas állandó lakója volt a Szemenik-hegységnek; azonban midőn az úgynevezett határörvidék szerveztetett, midőn a határon fekvő községeknek minden fegyvertfogható férfi lakosa lőfegyverrel is bírt és az erdők is a községek tulajdonát képezték, vadászni pedig minden időben és mindenkinnek szabad volt, akkor ütött itt a szarvas végórája is.

Hogy a szarvas e vidéken az ősidőkben a barlanglakó emberrel együtt élt és ennek vadászattárgyát képezte, ezt csak azért említem fel, mert vagy másfél évtizeddel ezelőtt a Német-Bogsántól fél órányira fekvő Kolezán nevű mészégető-telepen, ahol egy kisméretű természetes barlang is van, egy serpentin-út csinálása alkalmával ócserepekkel együtt szarvasagancsból készült számos szerszám és eszköz került felszínre, melyek annak idején a magyar nemzeti muzeum birtokába kerültek. Hogy az igazi vadászembert, ki e vidékre vetődött, méltán lehangolhatta a tudat, hogy e terjedelmes és a szarvas tenyésztésére oly alkalmas nagy rengetegek e fejedelmi vadat nélkülözték, azt talán mondanom sem kell. Elég az hozzá, hogy a vasúttársaság intéző körei végre elhatározták, hogy a szarvast betelepítik. Ez, Rónna Antal társasági elnök idejében, 1889-ben végre tetté is vált. Ez év márczius havában az Érczhegységből 1 hatos, 1 csapos, 3 suta, 1 üsző és 1 borjú lett Ferenczfalva határában, egy 200 holdas bekerített területen szabadon bocsájtva. A zárt terület több évig fentartatott, míg végre több évvel ezelőtt a kerítések eltávolítottak. Ma a szarvasállomány — az erdészek és kerülők becslése szerint — 150 darabra tehető és ha egyes példányok néha átváltak is a társaságával határos kincstári erdőkbe, azért a szarvasok nagy része mégis hű marad a telepítési helyhez; mert míg ott nem ritkán vadorzók leselkednek rájuk, addig a társaság erdeiben úgyszólván idilli életet élnek. Rendes vadászat felette ritkán és majdnem kizárólag csakis akkor történik rájuk, ha Budapestről, Bécsből, vagy a megye székhelyéről valamely magas rangú vagy állású vendég érkezik,

kitől a társaság egy-egy szarvast nem sajnál. A szarvasok betelepítése óta, tehát 12 év alatt csupán 5 drb esett a megengedett vadászatok zsákmányául, egy drbot pedig, egy sutát, a farkasok téptek szét. A társaság jól őrzött erdeiben vadorzók nem igen garázdálkodnak, de a határos községi és kincstári erdőben (mely utóbbiaknak erdő-őri személyzete a vadorzás megakadályozására rendszeren kevés is) a vadorzók már szabadabban mozognak és valószínűleg nem is mindig eredmény nélkül.

Merkl Ede.

Vadászati és zoológiai kiállítás.

November hó 3-án nyílt meg a Parthay Géza által rendezett s gróf Zichy Jenő elnöklete alatt álló vadászati és zoológiai kiállítás a budapesti városliget fővárosi csarnokában, mely a fenyőgalyakkal ügyesen, sok izléssel díszített helyiségekben tetszetős elrendezésével és meglepő tartalmasságával tűnt fel s mai napig állandóan nagy látogató közönséget vonz magához.

Terünk nem engedti, hogy a kiállítással tüzetes részletességgel foglalkozzunk, de azt eleve kijelentjük, hogy a körülményekhez képest ez a kiállítás minden tekintetben igen sikerültnek mondható s elismerésre méltó törekvés, céltudatosság és szervező képesség jellemzi egész összességét. — A kiállított tárgyak közül különösen a következőket emeljük ki: Az előteremben Ó Felsége mellszobra alatt Csik Imre által kiállított igen szép medvebőr kerül el, míg a falakat csinos őzaganec-trofeák díszítik. Az előteremben láthatók továbbá Zichy Jenő grófnak a Kaukazusból származó remek őzaganecsei s az általa kiállított vízi-szarvasok is, továbbá ugyanitt vannak egy üvegszekrényben elhelyezve a Fónagy József vizslái által nyert versenytárgyak, serlegek s egyebek; míg a belső kisebb teremben az Almássy-féle gazdag gyűjtemény látható. — Itt látjuk még ugyancsak Almássy György doktornak Közép-Ázsiából származó remek agancsgyűjteményét. — A teremnek szemközt lévő sarkában Brix Rudolf bécsi czég állított ki szarvas- és őzaganecsből készített papirkosarakat, széntartót, fegyvertartót s más csinos kisebb czikkeket. A nagyterem baloldali sarkán érdekes látványt nyújtanak a Lendl Adolf dr. intézete és zoológiai laboratóriuma részéről versenyen kívül kiállított biológiai csoportok, borszesz-készítmények s az intézet kiadásában megjelenő lapok és könyvkiadványok; és itt különösen meglepi a szemlélőt egy névjegytartónak szánt impozáns medve (az intézet által készítve). — Lendl kollekczióját követőleg a nagyterem baloldali falán s ez alatt Born Frigyes báró, Hollósy Ede, Szentiványi Árpád, Feszi László stb.-nek szép szarvas-, őz- s dämvad-agancs-kiállítása mellett különösen a Ghyczy-család értékes gyűjteménye kelt általános érdeklődést, mely meglepő agancs-abnormitásokból, őzaganecsből, vadbőrökből, orvvadászoktól elvett fegyverekből, az illető vadászterületnek helyszínrajzából s több érdekes vadászati fényképfelvételből és felszerelésekből áll. Ugyanott ágaskodik egy hatalmas medve, mely karmaiban az uradalomban (Fiume-Modrus megyében) téli vadászatok alkalmával czélszerűen használt hócipőket és talpszánokat (ski) tart. — A vadászati fegyverek s eszközök csoportjában sok nézője akad Wartha Vincze dr. régi fegyvergyűjteményének, mely a lőfegyverek fejlődéstörténetét teljes egészében szemünk elé tárja s mindenféle szerkezetű, igen szép s értékes darabokat tartalmaz és ezenkívül különféle czélra szánt vadászszközöket, melyek közül a kőkorszakbeli dárdá-hegytől kezdve a lőpor-szarúig s az újabb időkig mindenféle eszköz van képviselve, még a ma is használatos bőr „sőréses peisli“ is! — Igen érdekes a gödöllői udvari vadászati hivatal által kiállított orvvadászfegyverek gyűjte-

ménye és Storcz Máttyás udvari vadász, a rettenthetlen vadorzó-fogó s páratlan dúvadirtónak okmány- és érdeméremgyűjteménye is, melyekkel a vadóvás érdekében az udvari vadászterületen tanúsított kiváló és elismerésre méltó tevékenységeért tüntettetett ki különféle alkalmakkor. Ugyanennek a teremnek jobboldali falán s illetve az alatt láttuk egy bécsi czég termeszetráji intézetéből kikerült készítményeket, továbbá a Schroll J. brünni czég csinos domborművű madárképeit s készítményeit. — A terem hátsó részében vadászati felszerelések, czélszerű ruhák s eszközök, vadhívók, csapdák, vastörök, képek, folyóiratok, sikerült pillanatnyi fényképek, optikai tárgyak (vadászlátások etc.), továbbá egész tömeg agancs, kitömött madarak stb. stb., továbbá a csarnokon kívül a szabad ég alatt ritka szép különféle fajú élő fáczángyűjtemények, vadaskerti kerítések és hálók vannak kiállítva. A sikerült kiállítás nagyszabású baromfi-, galamb- és nyúlkiállítással van egybekötve. Végül megemlítjük, hogy a jury birálatát már megejtette és igen elismerésre méltó tapintattal járt el tisztében. A bíráló bizottság tagjai voltak Dr. Wartha Vincze min. tan. elnöklete alatt: koltói gróf Teleki László, Saárossy-Kapeller Ferenc min. tan., Dr. Lendl Adolf orsz. képviselő, Dr. Uhryk Nándor, Csik Imre, Ballay Bódog, Fónagy József, Dr. Gorka Sándor és Parthay Géza kiállítási igazgató.

A komondorról. (Felelet.) A komondor faji jelényei Hanvay szerint a következők: „*Testalkata*: erős, arányos, tömör annélkül, hogy esetlen lenne. *Vállmagassága*: 70 és 90 centiméter között váltakozik. *Szőre*: nem lompos, (ilyenné csak a teljes gondviseletlenség teheti, vagy ha ilyen, az hibás) finom, tapintatra félpuha, ruganyos, fényes s a test minden részét fedező. A *fej* szőre az orron rövid és síma. A *homlok*on röviden hullámos, de nem göndör. Némelyek azt kívánják, hogy a szemeket fedje. Én a magam részéről ezt határozott hibának tartom. A szemnek nyitlnak kell lennie, az ezt fedő göndör szőr, mely a fajnak különben nem épen barátságos, de nyílt, jellemének megfelelő tekintetét zordonná teszi, nézetem szerint pinskeresztezős következménye. A koponyától a derék mintegy közepéig, valamint az első lábszárak felső részén hullámos, a hát közepétől hátrafelé símább s hosszabb, hullámzatossága csak a szőr vége felé megengedhető (olyformán mint a magyar juhnál) s innen a símább kinézés. Ha ez a hátsó lábszárakra kissé lehullni látszik, megjárja, de nem épen szükséges. A *nyak*: rendkívül erős, nem hattyúnyak, de nem is egyenes, hanem félívezett. Pillengő legfeljebb csekély mérvben tűrhető. A *koponya*: széles, de nem erős ívezetű, habár laposnak lennie nem szabad. A *homlok*: széles, közepén mérsékelt bemélyedéssel, mint p. o. a pointernél. A *szemek*: jó indulatú kifejezésűek, közép nagyságúak, nem túlmélyen fekvők, színre barnák. A *fülek*: magasan fekvők, de símán a pofacsonthoz simulók, teljesen rövid szőrrel fedve, szélesek, kurták és alul oválisak. Az *orr*: nem túl hosszú, föltűnően erős, az orrlükig egyenlő széles. A hegyén tömpén levágtott. Orrhegy koromfekete. Az *ajak*oknak nem szabad fityegni; de az alsó állat jól kell fedniök s mintegy rojtosnak szegélyezve lenniök. Ezen szegély sötétbarna vagy fekete színű. A *szájpadlás* fekete, mint a settereknél. Az *állkapc*záraknak egymást teljesen fedniök kell, így a fogsoroknak is. Előre nyuló felső fogsor, mely elrontja az orr tömpejét, határozott hiba. Az *első lábszárak*: oszlopszerűen egyenesen állók, mint a pointernél; erős csontúak, rendkívül izmosak. A *lábfejek*: kerekded hosszúk, az eb az egész talpon lépjen fel. A *lábujjak*: teljesen záruljanak, mint p. o. a pointernél. A *karmok*: mint a medvééi. A *mellkas*: széles, erőt kifejező, de nem előre kidomborodó és nem is lapos. A *bordák*: erőteljesen ívezettek. A *vesetáj*: mennél rövidebb a bordák s a hátsó lapoczka között. A *fark*: hosszú, inkább egészben lefelé hordva, végén kissé felfelé hajolva, de nem görbe. *Szőre*: hosszúhullámos. *Szín*: hófehér. Én minden más színt hamisnak tartok; habár sokan a farkasszürkét megengedhetőnek vélik.“ — s.